

GEDEPUTEERDE STATEN VAN DE PROVINCIE GRONINGEN

**VERGUNNING
NATUURBESCHERMINGSWET 1998**

verleend aan

**De Provincie Groningen, Afdeling Landelijk Gebied en Water, t.a.v.
de heer Buurman**

voor

**aanleg, onderhoud en gebruik van het broedvogeleiland ter hoogte van
Nieuwstad bij de Eemshaven**

Groningen, 19 juli 2016
Zaaknummer: 643612
Kenmerk: 2016-42648

Geachte heer Buurman,

U heeft namens de Afdeling landelijk gebied en water van de provincie Groningen ons verzocht om vergunning op grond van art. 16 jo. art. 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: Nb-wet 1998), te verlenen voor de aanleg, het gebruik en het onderhoud van een buitendijks aan te leggen broedeiland voor noordse sterns en visdieven, ter hoogte van Nieuwstad bij de Eemshaven.

De aanwezigheid van de broedvogels - met name sterns en visdieven - in de industriehaven leidt tot conflicten met het menselijk gebruik. Door aanleg van het broedeiland worden deze conflicten opgelost en wordt tegelijkertijd voorzien in een duurzame broedgelegenheid voor deze vogels, op een plek die onbereikbaar is voor grondgebonden predatoren. De realisatie van het broedeiland zal als instandhoudingsmaatregel worden opgenomen in het beheerplan voor de Waddenzee. De aanleg van het broedeiland is noodzakelijk voor het duurzame behoud van de kolonies van noordse stern en visdief in het estuarium en daarmee ook voor realisatie van de instandhoudingsdoelen voor beide soorten.

De locatie van het broedeiland is gelegen in het Natura 2000-gebied Waddenzee en grenst aan de Speciale Beschermingszone Dollard (hierna: SBZ Dollard). Effecten op kwalificerende habitattypen en/of soorten van in het kader van Natura 2000 beschermde gebieden zijn niet op voorhand uit te sluiten.

In opdracht van het bevoegd gezag is derhalve een passende beoordeling (verder: PB) uitgevoerd naar de effecten van de voorgenomen ingreep op kwalificerende natuurwaarden van in de omgeving van het voorgenomen project gelegen Natura 2000-gebieden en de SBZ Dollard. Ook zijn de gevolgen voor de staatsnatuurmonument Waddenzee en kwelders Dollard in beeld gebracht. Deze beoordeling maakt onderdeel uit van de PB dijkversterking Eemshaven Delfzijl (Buro Bakker, adviesbureau voor ecologie, versie 30 maart 2016).

Over uw verzoek om een vergunning ingevolge de Natuurbeschermingswet 1998 berichten wij u als volgt.

Procedureel

Reikwijdte vergunning

Deze vergunning wordt verleend voor zover en overeenkomstig de in de aanvraag en de bijbehorende PB beschreven wijze en uitvoering van inrichten en onderhoud van het broedeiland. Afwijking van deze vergunning vergt de voorgaande schriftelijk instemming van Gedeputeerde Staten van Groningen en wordt alleen toegestaan indien en voor zover deze afwijking, rekening houdend met de instandhoudingsdoelen, niet tot andere of nadeliger gevolgen voor de in de beoordeling betrokken Natura 2000-gebieden en beschermde natuurmonumenten of (andere) vergunningplicht op grond van art. 19d en/of art. 16 van de Natuurbeschermingswet 1998. Een verzoek tot instemming dient tijdig, doch minimaal 4 weken voorafgaand aan de beoogde afwijking, schriftelijk te worden gericht aan Gedeputeerde Staten van Groningen.

Besluit

Gelet op de aanvraag, de bepalingen in de Natuurbeschermingswet 1998 en de in bijlage 1 van het onderhavige besluit vermelde overwegingen

VERLEENEN GEDEPUTEERDE STATEN VAN GRONINGEN
HIERBIJ VERGUNNING EX ARTIKEL 16 jo. ARTIKEL 19D
AAN:

De provincie Groningen, voor de uitvoering van het project zoals beschreven in de aanvraag en de bijbehorende natuurtoets , onder de navolgende voorschriften ter bescherming van het Natura 2000-gebied Waddenzee.

Voor een korte weergave van de inhoud van de aanvraag, de relevante wet- en regelgeving en het van toepassing zijnde beleid verwijzen wij naar bijlage 1 van het onderhavige besluit, waarin tevens de inhoudelijke overwegingen zijn opgenomen die aan dit besluit ten grondslag liggen en de bespreking van de inspraak.

Bijlage 2 bevat de aanvraag voor dit besluit met de bijbehorende natuurtoets. Genoemde bijlagen maken integraal onderdeel uit van deze vergunning. Voor zover de vergunningaanvraag niet in overeenstemming is met de gestelde voorschriften, zijn de voorschriften bepalend. Bij strijdigheid tussen de voorschriften en bijlagen bij dit besluit prevaleren deze als volgt:

1. De voorschriften.
2. Bijlage 1 (overwegingen).
3. Bijlage 2 (aanvraag met bijlagen).

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen:
Namens dezen

A.J. Hoogerwerf
Hoofd afdeling Landelijk Gebied en Water

Dit besluit is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.

Aan de vergunning verbinden wij de navolgende voorschriften.

Voorschriften en beperkingen

Algemeen

1. Als houder van deze vergunning wordt aangemerkt de Provincie Groningen
2. Deze vergunning mag uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de vergunninghouder of in opdracht van de vergunninghouder handelende (rechts) personen. De vergunninghouder blijft daarbij verantwoordelijk voor de juiste naleving van deze vergunning.
3. Tijdens de uitvoering van de vergunde werkzaamheden dient een afschrift van deze vergunning op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn. Deze vergunning dient op eerste verzoek te worden getoond aan voor handhaving van deze vergunning bevoegde ambtenaren.
4. Van opgetreden incidenten dient onverwijld melding te worden gedaan aan Gedeputeerde Staten van Groningen onder overlegging van alle relevante gegevens, voor zover bekend. Onder een incident wordt in dit verband verstaan: 'een onvoorziene gebeurtenis, waarbij onbedoeld schadelijke stoffen en/of andere emissies vrijkomen, dan wel waardoor anderszins schade aan de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000 gebied Waddenzee kan worden toegebracht, rekening houdend met de instandhoudingsdoelen'. Alle door of namens Gedeputeerde Staten van Groningen gegeven aanwijzingen dienen onverwijld te worden opgevolgd.

Reikwijdte en geldigheidsduur van de vergunning

- 5.1 Deze vergunning wordt verleend voor de uitvoering van werkzaamheden in verband met de realisatie van het broedeiland voor zover het ontwerp en de uitvoering overeenkomen met hetgeen daaromtrent in de tot bijlage 2 behorende documenten is beschreven.
- 5.2 De in het eerste lid bedoelde werkzaamheden dienen gedurende het jaar 2016 te zijn uitgevoerd.
- 5.3 Deze vergunning wordt voor de voor de gebruiksfase verleend voor onbepaalde tijd.

Beperkingen

6. Ten allen tijde dient een afstand van ten minste 1.200 meter aangehouden te worden tot ligplaatsen van zeehonden.

Intrekkingsbevoegdheid

7. Het niet naleven van de voorschriften van deze vergunning kan, naast eventuele strafvervolging, intrekking van de vergunning tot gevolg hebben.

Afschrift van deze vergunning wordt gezonden aan het Ministerie van EZ en aan partijen die voor een zienswijze op de vergunningaanvraag zijn benaderd;
-Burgemeester en wethouders van de gemeente Eemsum

Bezwaar

Degene wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken, kan tegen dit besluit binnen zes (6) weken na de kennisgeving van dit besluit een bezwaarschrift indienen bij Gedeputeerde Staten, Postbus 610, 9700 AP Groningen.
Het bezwaarschrift moet worden ondertekend en tenminste bevatten:

Naam en adres van de indiener
Dagtekening
Omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht
De gronden van het bezwaar

Kennisgeving

Van dit besluit zal door ons kennis worden gegeven door publicatie het Dagblad van het Noorden

Bijlagen

Bijlage 1: Motivering van het besluit
Bijlage 2: De aanvraag en de bijbehorende documenten (PB)

Bijlage 1: Overwegingen

1. Project

Ter hoogte van Nieuwstad wordt buitendijks een broedeiland voor noordse sterns en visdieven aangelegd. Hierbij worden bestaande mosselbanken op de plaat Voolhok ontzien. De aanwezigheid van de broedvogels in de industriehaven leidt tot conflicten met het menselijk gebruik. Door aanleg van het broedeiland worden deze conflicten opgelost en wordt tegelijkertijd voorzien in een duurzame broedgelegenheid voor deze vogels, op een plek die onbereikbaar is voor grondgebonden predatoren. De realisatie van het broedeiland zal als instandhoudingsmaatregel worden opgenomen in het beheerplan voor de Waddenzee. De aanleg van het broedeiland is noodzakelijk voor het duurzame behoud van de kolonies van noordse stern en visdief in het estuarium en daarmee ook voor realisatie van de instandhoudingsdoelen voor beide soorten.

Naast de sterns zouden ook andere broedvogels op het eiland kunnen gaan broeden, zoals bontbekplevier en kluut. Buiten het broedseizoen kan het eiland als hoogwatervluchtplaats dienen.

Het broedeiland wordt minimaal 2 ha groot. De kruinhoogte voor de broedfunctie moet boven de gemiddeld hoogste hoogwaterlijn komen te liggen en voldoende laag zijn om in de herfst/ winter te worden overspoeld door golven. Dit voorkomt duurzame vegetatieopslag en ophoping van vogelmest. Daarom wordt het eiland op NAP +2,80 m aangelegd (rekening houdend met bodemdaling en zeespiegelstijging over 25 jaar). Het eiland wordt opgebouwd tot NAP +2,10 m; hiervoor kan keileem worden gebruikt dat vrijkomt bij de vaargeulverruiming Eemshaven-Noordzee. Dit wordt afgestrooid met 50 cm zeezand. Het afdek materiaal bestaat uit een laag grove kiezels of schelpen met een dikte van 20 cm. Daarbij is het gewenst hoogteverschil (50 cm) aan te brengen om in te kunnen spelen op wisselende waterstanden en specifieke voorkeuren van vogels.

Vanwege de impact op het landschap wordt het eiland zorgvuldig landschappelijk ingepast door een uitgeknipte vormgeving.

De locatie is nader bepaald op de kaart uitgangspunten Broedeiland Eemshaven inrichting en locatie.

Het project geldt als koppelproject voor het project Rijke Dijk. Voor de realisatie van de Rijke Dijk koppelprojecten langs het noordelijk deel van het dijktraject geldt dat wordt aangesloten bij de fasering van de werkzaamheden aan de buitenzijde van de dijk (kruin, buitentalud) en de fasering van de scheepvaart. Dit betekent dat er in de periode juni t/m augustus niet aan de Rijke Dijk onderdelen wordt gewerkt indien dit gepaard gaat met vaarbewegingen. Voor het verplaatsen van materieel wordt gebruik gemaakt van de dijk zelf of de tijdelijke werkstrook waar deze aanwezig is. Werkzaamheden kunnen ook vanaf het water plaatsvinden mits de waterdiepte dat toestaat. Hierbij wordt dus door de Bocht van Watum gevaren. Uitvoering kan bijvoorbeeld plaatsvinden met kraanschepen, pontons en kleine schepen. Tijdens de uitvoering kan rond de strekdam materiaal aanwezig zijn.

Het broedeiland wordt in 2016 aangelegd, dus voor de uitvoering van de dijkversterking.

Werkzaamheden vinden plaats tussen september en november en nemen 6 weken in beslag.

Werkzaamheden worden in beginsel tussen 7.00 uur en 19.00 uur uitgevoerd. De werkzaamheden zijn kortdurend.

2. Wettelijk kader

Artikel 19d, lid 1, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat het verboden is zonder vergunning, of in strijd met aan een dergelijke vergunning verbonden voorschriften of beperkingen, projecten of andere handelingen te realiseren onderscheidenlijk te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstelling de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Zodanige projecten of andere handelingen zijn in ieder geval projecten of handelingen die de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied kunnen aantasten.

Artikel 19e, sub a, sub b en sub c, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat Gedeputeerde Staten van Groningen bij het verlenen van een vergunning op basis van artikel 19d, lid 1, van de Nb-wet 1998 rekening houden met:

- de mogelijke gevolgen van een project of andere handeling, waarop de vergunningsaanvraag betrekking heeft, gelet op de instandhoudingsdoelstelling kan hebben voor een Natura 2000-gebied;
- een op grond van artikel 19a of artikel 19b, van de Nb-wet 1998, vastgesteld beheerplan;
- vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, alsmede regionale en lokale bijzonderheden.

Artikel 19f, eerste lid, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat voor projecten, waarover Gedeputeerde Staten van Groningen een besluit op een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, nemen, en die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, de initiatiefnemer alvorens Gedeputeerde Staten van Groningen een besluit nemen, een Passende Beoordeling maakt van de gevolgen voor het gebied waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstelling van dat gebied.

Artikel 19f, derde lid, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat de verplichting tot het maken van een Passende Beoordeling bij de voorbereiding van een besluit op grond van artikel 19d, lid 1, niet geldt in gevallen waarin degene die een project, waarop dat besluit betrekking heeft, onderneemt, daarmee een project ten aanzien waarvan reeds eerder een Passende Beoordeling is gemaakt, herhaalt of voortzet, voor zover de Passende Beoordeling redelijkerwijs geen nieuwe gegevens en inzichten kan opleveren omtrent de significante gevolgen van dat project.

Artikel 60 van de Nb-wet 1998 bepaalt onder andere dat besluiten welke genomen zijn op basis van de Nb-wet uit 1968 (waaronder de besluiten tot aanwijzing van het natuurmonument 'Waddenzee'), gelden als besluiten welke genomen zijn op basis van artikel 10 van de Nb-wet 1998 (besluiten ter aanwijzing van beschermd natuurmonumenten).

Artikel 10, lid 1, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat de Minister van EZ bij besluit een natuurmonument kan aanwijzen als beschermd natuurmonument.

Artikel 10a, lid 1, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat de Minister van EZ gebieden aanwijst ter uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Lid 3 van dit artikel stelt dat de instandhoudingsdoelstelling van deze gebieden mede betrekking kan hebben op doelstellingen ten aanzien van het behoud, het herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied, anders dan vereist ingevolge de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Artikel 15a, lid 2, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat een besluit houdende aanwijzing van een natuurmonument als beschermd natuurmonument onder de Nb-wet 1998 vervalt met ingang van het tijdstip waarop dat beschermd natuurmonument deel uitmaakt van een Natura 2000-gebied.

Indien met toepassing van het tweede lid van artikel 15a een besluit houdende de aanwijzing van een natuurmonument als beschermd natuurmonument geheel of gedeeltelijk is vervallen, heeft de instandhoudingsdoelstelling voor het op grond van artikel 10a, eerste lid, aangewezen gebied, voor het gedeelte van het gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals was bepaald in het vervallen besluit (art. 15a, derde lid).

In het kader van de Crisis- en Herstelwet is de Nb-wet 1998 per 1 maart 2010 zodanig gewijzigd door toevoeging van art. 19ia, dat voor handelingen die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het Natura 2000 gebied anders dan vereist ingevolge de Vogel- en habitatrichtlijnen, of het gebied ontsieren, het (lichtere) beschermingsregime van art. 16 Nb-wet 1998 van toepassing is.

3. Relevante aanwijzingsbesluiten Natura 2000 en beschermde natuurmonumenten

De Nb-wet 1998 regelt onder andere de aanwijzing van natuurgebieden. Natura 2000-gebieden worden aangewezen middels een aanwijzingsbesluit van de Minister van EZ. De inhoud van de aanwijzingsbesluiten is voor Natura 2000-gebieden van groot belang, omdat het onder meer het referentiekader biedt voor het beheerplan, de beoordeling van projecten en de vergunningverlening.

Op 25 februari 2009 heeft de Minister van EZ o.a. het gebied Waddenzee aangewezen als Natura 2000-gebied. Deze aanwijzing heeft betrekking op zowel de Vogelrichtlijn als de Habitatrichtlijn.

De Eems-Dollard valt, voor zover het de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied betreft binnen de begrenzing van de Waddenzee. De Eems-Dollard is voor het Habitatrichtlijngebied op 14 september 2007 aangemeld als Natura 2000-gebied en op 12 december 2008 door de Europese Commissie op de communautaire lijst geplaatst.

Duitse Natura 2000 gebieden in de nabijheid van de projectlocatie zijn:

- Hund und Papsand;
- Wattenmeer;
- Unter und Aussenems.

Binnen het Waddenzeegebied is in het verleden een aantal gebieden aangewezen als natuurmonument. Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt bij aanwijzing als speciale beschermingszone onder artikel 10a de status van de natuurmonumenten. In dergelijke gevallen heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument betrekking hadden, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in de vervallen besluiten:

- Het Staatsnatuurmonument Waddenzee, aangewezen op 18 mei 1981 (Waddenzee I, NLB-46323/46569, Stcrt. 1981, nr. 93) en gewijzigd op 31 augustus 1987 (NMF/N 87-10390, Stcrt. 1987, nr. 170);
- Het Staatsnatuurmonument Waddenzee II, aangewezen op 17 november 1993 (NBLF-93-6831, Stcrt. 1993, nr. 237);
- Het beschermd natuurmonument Dollard, aangewezen op 20 mei 1977 (NLB/N-24826, Stcrt. 1977, nr. 141);
- Het Staatsnatuurmonument Dollard, aangewezen op 19 oktober 1978 (NLB/N 32287, Stcrt. 1978, nr. 211).

Het projectgebied valt binnen de begrenzing van natuurmonument Waddenzee.

4. Beheerplan

De Nb-wet 1998 bepaalt in artikel 19a dat voor Natura 2000-gebieden het opstellen van een beheerplan verplicht is. Een beheerplan beschrijft wat er nodig is om de duurzame staat van instandhouding van natuurwaarden te behouden of te ontwikkelen en aan de instandhoudingsdoelen te voldoen. Het beheerplan moet een belangrijke bijdrage leveren aan het streven om de natuur te behouden in de Natura 2000-gebieden (Ministerie van EZ; handreiking beheerplan Natura 2000-gebieden; september 2005). Ingevolge artikel 19 e, onder b. dient bij vergunningverlening rekening te worden gehouden met een ingevolge artikel 19a vastgesteld beheerplan. Bij de voorbereiding van en besluitvorming over de aanvraag was nog geen beheerplan voor een van de N2000-gebieden, waarop dit besluit betrekking heeft, van kracht. Wel heeft het ontwerp beheerplan Waddenzee reeds ter inzage gelegen en heeft op dit ontwerp inspraak plaatsgevonden. Vaststelling van dit beheerplan wordt binnenkort voorzien.

5. Geen beheer, nieuw project

De aangevraagde activiteiten dragen bij aan het beheer van onder de Nb-wet 1998 aangewezen gebied en worden uitgevoerd ten dienste van de instandhoudingsdoelstellingen voor vogels. De realisatie van het broedeiland zal als instandhoudingsmaatregel worden opgenomen in het beheerplan voor de Waddenzee. De aanleg van het broedeiland is noodzakelijk voor het duurzame behoud van de kolonies van noordse stern en visdief in het estuarium en daarmee ook voor realisatie

van de instandhoudingsdoelen voor beide soorten. Het onderhavige initiatief is niet eerder passend beoordeeld in het kader van de Nb-wet 1998. De onderhavige aanvraag heeft betrekking op een project zoals benoemd in artikel 19d Nb-wet 1998.

6. Mogelijk significante gevolgen

Uit artikel 19f, lid 1, van de Nb-wet 1998 volgt dat voor projecten die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of handelingen significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, door de initiatiefnemer een Passende Beoordeling wordt opgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen.

Artikel 19g, lid 1, van de Nb-wet 1998 stelt dat een vergunning slechts verleend kan worden indien het bevoegd gezag zich ervan verzekerd heeft dat de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied niet aangetast zullen worden.

Het Europese Hof van Justitie heeft in zijn uitspraak van 7 september 2004 aangegeven dat een Passende Beoordeling slechts dan achterwege kan worden gelaten, indien op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat het voorgenomen project afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor het betrokken gebied. Een plan of project heeft significante gevolgen wanneer het de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied in gevaar dreigt te brengen. Dat wil zeggen: in het geval het onmogelijk of onwaarschijnlijk wordt om de doelen van het in stand houden van een gebied te realiseren, en/of als er sprake is van een onherstelbare vernietiging van een vitale component van het natuurlijke systeem dat van essentieel belang is voor het gebied (art.19d, lid 1 Nb-wet 1998).¹

Bij het voorgenomen project kunnen dergelijke gevolgen niet bij voorbaat uitgesloten worden. Derhalve concluderen wij dat een Passende Beoordeling conform artikel 19f van de Nb-wet 1998 vereist is. In opdracht van de initiatiefnemer is het project betrokken in een Passende Beoordeling uitgevoerd door Buro Bakker. De rapportage van deze Passende Beoordeling inclusief bijlagen zijn bij de aanvraag gevoegd. De Passende Beoordeling bevat voldoende informatie om te kunnen beoordelen of sprake is van een project of handeling waarbij al dan niet sprake is van significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelen van het gebied.

7. Bevoegd gezag

Uit art. 2a lid 1 en lid 2 vloeit voort dat, indien een aanvraag van een vergunning als bedoeld in art 16, eerste lid en/of art. 19d, eerste lid, betrekking heeft op een project dat of een handeling die hoofdzakelijk gevolgen kan hebben voor een deel van een Natura 2000 gebied/beschermd natuurmonument dat is gelegen binnen de grenzen van één provincie, gedeputeerde staten van de provincie waarin dat deel van het Natura 2000-gebied/beschermd natuurmonument is gelegen, beslissen over de aanvraag.

Op grond van dit wettelijk kader zijn Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen het bevoegd gezag.

Op 30 november 2005 is het Besluit vergunningen Nb-wet 1998 (hierna: het Vergunningenbesluit) (Staatsblad 2005, nr. 594) in werking getreden. De in dit Vergunningenbesluit specifiek opgesomde activiteiten worden aangemerkt als handelingen als bedoeld in artikel 16, lid 6, van de Nb-wet 1998 en projecten of andere handelingen of categorieën van gebieden als bedoeld in artikel 19d, lid 3, van de Nb-wet 1998. Voor deze specifieke activiteiten geldt de minister van Economische Zaken (i.c. de Staatssecretaris) als bevoegd gezag. Van dergelijke activiteiten is in dit geval geen sprake.

8. Vergunningplicht en procedure

De aangevraagde activiteiten kunnen effecten hebben op de volgende Natura 2000-gebieden en/of beschermde natuurmonumenten, Waddenzee (waaronder het Eems-Dollard estuarium), Hund und Paapsand, Wattenmeer, Unter und Aussenems.

---

1 HvJEG 7 september 2004, zaak C-127/02 (Kokkelvisserij)

9. Selectie van relevante natuurwaarden N2000 Waddenzee

9.1 Habitattypen

Uitgaande van het standaard dataformulier is het gehele Habitatrichtlijngebied Eems-Dollard aangemeld als H1130 Estuaria, inclusief de Dollardkwelders. Bij aanmelding van dit gebied is er dus vanuit gegaan dat kwelderhabitats onder het overkoepelende habitatype H1130 Estuaria geschaard zouden worden.

In het buitengebied van het estuarium tot en met de Dollard komen de volgende habitattypen voor:

- H1130 Estuaria;
- H1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken;
- H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten;
- H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met Zeekraal en andere zoutminnende soorten;
- H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie;
- H1330 Atlantische schorren met kweldergrasvegetatie.

Het gehele projectgebied valt binnen het koepelhabitat H1130, Estuaria. Het biotoop 'estuarium' bestaat intern uit een mozaïek van mariene en brakke ecotopen, zoals watervlaktes, geulen, permanent onder water staande zandbanken en bij eb droogvallende slik- en zandplaten. Die slik- en zandplaten hebben hoge dan wel lage, zandige dan wel slibrijke delen waarop mosselbanken en zeegrasvelden voorkomen. De verschillende structurerende elementen van de getijdenplaten als mosselbanken en zeegrasvelden worden als kenmerkende onderdelen van de structuur en functie van het habitatype H1130 beschouwd. Deze specifieke structuren zijn weer leefgebieden voor verschillende andere soorten en zijn vaak hotspots van hoge biodiversiteit en productie.

De zones met dieper open water langs de kust kunnen gerekend worden tot Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken (H1110) zoals langs de kust tussen Eemshaven en Delfzijl, waar kwelders nu grotendeels ontbreken.

De habitattypen H1310, H1320 en H1330 komen niet in de nabijheid van de projectlocatie voor en worden verder niet beoordeeld.

De aanleg van het broedeiland vindt plaats op een locatie waar zich natuurwaarden bevinden van H1130. Het ruimtesbeslag gaat niet ten koste van in het kader van dit Habitatype bijzondere aan te merken kwaliteiten als schelpdierbanken, of zeegrasvelden. Van aantasting van areaal van habitatype H1130 met een bijzondere kwaliteiten is dus geen sprake.

Resteert een toetsing van effecten aan H1130 Estuaria zonder speciale kwaliteiten.

9.2 Habitatsoorten

De nauwe korfslak

De nauwe korfslok is een doelsoort voor het Natura 2000-gebied Waddenzee. De soort is in Nederland aangetroffen in duinvalleien, op kwelders, in aanspoelgordels, kalkrijke duinbossen, zoomvegetaties en struweel zoals duindoornstruweel. Binnen het Waddengebied is de soort bekend van Schiermonnikoog en Rottum. De soort komt niet in het Eems-Dollard estuarium voor. Met zekerheid kan worden uitgesloten dat deze soort in het plangebied voorkomt. De soort wordt hier niet verder beoordeeld.

De groenknolorchis

De groenknolorchis is doelsoort voor het Duitse Natura 2000-gebied Wattenmeer. Het is een orchideeënsoort die strikt gebonden is aan jonge, ontzilte duinvalleien. Een dergelijk biotoop is niet aanwezig in of nabij het projectgebied. Het voorkomen van deze soort binnen het plangebied is uitgesloten. Deze soort wordt hier niet verder beoordeeld.

Groot zeegras

Groot zee gras is een doelsoort voor het Duitse Natura 2000-gebied Hund und Paapsand. De oppervlakte groot zee grasvelden op Hond en Paap kan van jaar op jaar sterk verschillen, maar is sinds 2008 sterk afgenomen. Als deze trend zich doorzet, zal het groot zee gras binnen enkele jaren niet meer voorkomen op Hond en Paap. Op Voolhok (bij Eemshaven) nam de oppervlakte groot zee gras in de periode 2005-2010 toe. Ten opzichte van 2011 is de omvang van het veld op Voolhok in 2014 afgenomen. Binnen de natuurlijke bandbreedte zou zee gras als kenmerkende estuariene soort altijd in voldoende mate aanwezig moeten zijn. Het is sinds 2008 sterk afgenomen en er is geen sprake van een stabiele vegetatie. Het is nog steeds onduidelijk welke omstandigheden nodig zijn om terugkomst van zee gras te bevorderen, herstel is moeilijk en niet vanzelfsprekend. Voor zee gras is de beoordeling voor areaal slecht en voor kwaliteit ontoereikend (IMP). Een nadere beoordeling van mogelijke effecten van het project op deze soort zal hieronder plaatsvinden.

Gewone zee hond.

Gewone zee hond wordt aangetroffen ten zuidoosten van de Eemshaven (Hond en Paap). De gewone zee hond is een doelsoort van de Natura 2000-gebieden Waddenzee, Hund und Paapsand, Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer en Unter- und Außenems.

De aantallen gewone zee honden in het Eemsgebied zijn sinds 2002 min of meer stabiel tot licht stijgend. Er is geen sprake van een achteruitgang van totale aantallen in het Eemsgebied, ook niet in de afgelopen periode met de intensieve bouwactiviteiten (heiwerkzaamheden) in de Eemshaven in verband met de uitbreiding van de haven en aanleg van twee kolencentrales (Brasseur et al., 2010). De aantallen pups zijn sinds 2007 jaarlijks gestegen. Er is sprake van een sterke totale toename van aantallen pups. Dit laatste komt met name vanwege de toename van het aantal pups in het Ranzelgat, maar ook in de andere deelgebieden in de Eems is er in vergelijking tot 2008 een hoger aantal pups geteld in 2010 (Brasseur et al., 2011). Vanaf 2010 is het aantal pups stabiel tot licht stijgend (Brasseur et al., 2013). De zee hond verkeert in een gunstige staat van instandhouding. Ondanks de gunstige populatieontwikkeling (stabiel tot licht toenemend) zijn er ten aanzien van het leefgebied van de gewone zee hond in het Eems-Dollard estuarium enkele knelpunten gesignaleerd in het IMP. Het leefgebied is niet optimaal vanwege onvoldoende rust (recreatie op de dijk en in mindere mate het water), onvoldoende waterkwaliteit (troebelheid), verslibbing van het gebied en afwezigheid van voldoende (kwaliteit van) vis als voedsel. Daarom is de kwaliteit van het leefgebied niet als volkomen gaaf, maar ook niet als gedeeltelijk aangetast beoordeeld, de kwaliteit zit tussen deze kwalificaties in (IMP). Met name de vaarbewegingen kunnen leiden tot verstoringseffecten op de gewone zee hond. Deze effecten worden hieronder verder beoordeeld.

Grijze zee hond

Tevens geldt voor N2000-gebied Waddenzee een instandhoudingsdoelstelling voor de grijze zee hond. De meeste grijze zee honden in het Eemsgebied liggen ten noordwesten van Borkum, waar zich een zandbank bevindt die vrijwel permanent droog ligt (Kirkwood et al., 2014). In de andere deelgebieden van de Eems worden, met uitzondering van de Dollard, slechts incidenteel grijze zee honden waargenomen, (1-3 ex.). Tijdens de verharingsperiode in april zijn er in 2013 vrijwel geen grijze zee honden in het Eemsgebied geteld. De meeste grijze zee honden zijn begin augustus in het gebied geteld: 113 individuen. In de geboorte- en zoogperiode van de grijze zee honden, eind november/december zijn in 2013 maximaal 16 grijze zee honden in het Eemsgebied geteld (Kirkwood et al., 2014). Er zijn in deze periode geen pups waargenomen. De grijze zee hond komt verder in het oostelijk deel van de Nederlandse Waddenzee nog weinig voor en dat geldt ook voor het overige deel van het Eemsgebied (Kirkwood et al., 2014). De dichtstbijzijnde ligplaats die door grijze zee honden gebruikt wordt ligt in de Dollard ter hoogte van polder Breebaart.

Grijze zee honden worden binnen het Eemsgebied in hoofdzaak aan de Noordzee kant waargenomen. Daarbuiten worden ze incidenteel waargenomen. Het is daarom niet aannemelijk dat de werkzaamheden bij de projectlocatie van invloed zijn op het ligplaatsgebruik van deze soort in het Eemsgebied. Deze soort zal dan ook niet verder worden beoordeeld.

Bruinvis

De bruinvis is geen doelsoort voor het Natura 2000-gebied Waddenzee, maar wel voor het Natura 2000-gebieden Nationalpark Niedersächsisches Wattenmeer en Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. De soort wordt regelmatig waargenomen in het estuarium. In 2009 is in het kader van de uitbreiding van de Eemshaven en de aanleg van twee kolencentrales gestart met passieve akoestische monitoring met behulp van CPODS (Continuous POrise

Detectors). Een CPOD is een akoestische datalogger die continu hoogfrequente echolocatie-clicks (die de Bruinvis uitstoot) registreert en opslaat (Bresseur et al., 2011). Uit de beschikbare informatie volgt dat de soort niet in belangrijke mate gebruik maakt van het projectgebied en het effectgebied. Uitgebreide monitoring door IMARES in het Eems estuarium heeft dit beeld bevestigd; voor de bruinvis is het estuarium nauwelijks van belang. Daar het project- en effectgebied van geen of zeer beperkt betekenis is voor de bruinvis wordt deze soort hieronder niet verder beoordeeld.

De meervleermuis

De meervleermuis is een doelsoort van het Duitse Natura 2000-gebied Unter- und Ausserems. Mogelijk foerageert de soort boven buitendijkse delen aan de Duitse zijde van het estuarium, en daarnaast boven de rivier (IMP). Mogelijk bevinden zich verblijfplaatsen in Emden, Rorichum, Ditzum en Coldeborg (IMP). De soort is niet bekend uit de omgeving van Eemshaven-Delfzijl. Deze dieren foerageren waarschijnlijk boven de getijdenrivier, op grote afstand van het projectgebied. De soort wordt daarom niet verder beoordeeld.

Fint, zeeprík en rivierprík

Er gelden instandhoudingsdoelen voor fint (H1103), zeeprík (H1095) en rivierprík (H1099) in het N2000-gebied Waddenzee. Dit zijn anadrome trekvisseren die het grootste deel van hun leven doorbrengen in kustgebieden en estuaria en om te paaien het zoetwatergetijdengebied opzoeken. Nederland is de toegangspoort voor de paaipopulaties in Duitsland en België, in de stroomgebieden van Rijn en Maas, Schelde en de Eems. De slechte ecologische toestand van de diadrome visseren in het Eems-Dollard estuarium is vooral te verklaren door het ontbreken van geschikt paaihabitat, de zuurstofarme condities met fluid mud in de bovenstroomse delen van het waterlichaam en de vele fysieke barrières (dijken, stuwen en sluisen) op de migratieroutes (IMP). Langs de Nederlandse kust en bij zoet-zoutovergangen in riviermondingen worden relatief veel finten waargenomen, die vrijwel allemaal afkomstig zullen zijn van populaties uit omliggende landen (Ministerie van LNV, 2008). De realisatie van het broedeiland levert geen barrière voor de trekkende vissoorten. Er kan op voorhand worden uitgesloten dat het project kan leiden tot negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen. Deze soorten worden daarom niet verder beoordeeld.

9.3 Broedvogels

De Waddenzee is aangewezen voor diverse broedvogels. Het Nederlandse deel van het estuarium (Natura 2000-gebied Waddenzee) is vooral van betekenis als broedgebied voor de bruine kiekendief, kluut, bontbekplevier (m.n. Dollard), visdief en noordse stern (vooral in de industriehavens) (IMP).

Zowel binnen als grenzend aan het plangebied komen op verschillende plekken broedgebieden voor:

- Eemshaven
- Gasstation De Hond
- Binnendijks
- Dijk en directe omgeving

De kwelders langs de noordkust (met een lage begroeiing) zijn van belang voor meerdere kustbroedvogels zoals bergeend, scholekster, kluut, kievit, tureluur, kokmeeuw, visdief en noordse stern. Van de broedvogels langs de vastelandskust (Noordkust, Eems, Dollard incl. polder Breebaart, en de Lauwersmeer) is tussen 1987 en 2008 geen enkele soort in aantal toegenomen, is bijna de helft van de soorten stabiel gebleven en ruim de helft in aantal afgenomen. Kluten, plevieren, meeuwen en sterns zijn na 2005 sterk afgenomen en van vaste concentraties is nauwelijks meer sprake. Het aantal soorten broedvogels op de Dollardkwelders is groter dan langs de noordkust, vooral ook door een groter aantal soorten van hogere gras- of rietvegetaties. De ontwikkelingen in de Dollard lijken ook iets gunstiger, met een groter aantal stabiele soorten (provincie Groningen 2011; Bos 2011). Belangrijke oorzaken voor de achteruitgang zijn onder andere de toename van door zeekeek gedomineerde kwelders (Bos 2011), het overstromingsrisico door stormvloed en predatie, en plaatselijk ook voedselschaarste (van Kleunen et al 2010; Bos 2011).

Rond het dijktraject broeden soorten als bergeend, tureluur en scholeksters. Scholeksters broeden ook op het stenen dijktaalud buitendijks. De meeste vogels komen echter tot broeden in de strook vochtig grasland tussen de onderhoudsweg van de dijk en de bermstrook die de dijk scheidt van het aangrenzende landbouwgebied (mededelingen en gegevens K. Koffijberg, 2015).

Voor voorgenoemde soorten geldt alleen een doelstelling voor de Waddenzee als niet-broedvogel. Daarom geldt voor deze broedvogels en het broedgebied niet het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet.

Voorts geldt dat de werkzaamheden voor de aanleg van het broedeiland plaatsvinden tussen september en november en dus buiten het broedseizoen zullen plaatsvinden. Er zal voor broedvogels geen nadere beoordeling plaatsvinden omdat negatieve effecten op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Verder wijzen wij er op dat de realisatie van het broedeiland als instandhoudingsmaatregel wordt opgenomen in het beheerplan voor de Waddenzee. De aanleg van het broedeiland is noodzakelijk voor het duurzame behoud van de kolonies van noordse stern en visdief in het estuarium en daarmee ook voor realisatie van de instandhoudingsdoelen voor beide soorten.

9.4 Niet-broedvogels

Het projectgebied ligt nabij Nieuwstad-Holwierde. Hier liggen een aantal hoogwatervluchtplaatsen. Het buitendijkse telgebied WG4121 is vooral van belang voor verschillende eendensoorten (p. 103 PB). Deze vogels rusten en foerageren op het open water in de Bocht van Watum (mededelingen M. Brijker, Wadvogelwerkgroep, 2015). Bij laagwater foerageren ze op de droogvallende platen die grenzen aan de dijk, in ondiep water en op de droogvallende delen en geulen op Hond en Paap. Steltlopers komen in relatief lage aantallen voor in dit telgebied. Deze soorten rusten op de verschillende haaks op de dijk gelegen strekdammen binnen dit telgebied. Daarnaast bevindt zich vaak een concentratie bij de inham bij paal 35 (ter hoogte van het strandje van Bierum) (mededelingen M. Brijker, Wadvogelwerkgroep, 2015).

Binnendijks (WG4123) verblijft tijdens hoogwater een groep wulpen en Kieviten in akkerland, veelal iets ten noorden van het Spijksterriet. Deze soorten hebben een binding met het estuarium (mededelingen M. Brijker, Wadvogelwerkgroep, 2015). Effecten op deze functies zullen nader worden beoordeeld.

10 Effectenanalyse

Wij hebben beoordeeld of tijdens de aanlegwerkzaamheden of ten gevolge van de aanwezigheid c.q. het gebruik effecten kunnen optreden op de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000 gebied Waddenzee en de SBZ Dollard of de benoemde Duitse N2000 gebieden. De volgende effecttypen zijn mogelijk aan de orde voor het project broedeiland:

- Vernietiging natuurlijke habitats en/of habitats van soorten door ruimtebeslag;
- Verstoring door geluid en visuele verstoring;
- Hydromorfologische effecten;
- Vertroebeling;
- Stikstofdepositie
- Kwalitatieve effecten (verbetering/verslechtering)

Aan deze aspecten is ruim aandacht besteed binnen de door de Buro Bakker opgestelde Passende Beoordeling d.d. 30 maart 2016 die door ons ten grondslag is gelegd aan de beoordeling in deze vergunning.

10.1 Verlies van oppervlakte habitat/habitat van soorten

De aanleg van het broedeiland leidt tot een areaalverlies van H1130 van ca 2 hectare van kwalificerend oppervlak. Het ruimtebeslag door de ontwikkelingen in het kader van het Rijke Dijk concept gaat niet ten koste van bijzondere kwaliteiten als schelpdierbanken, of zeegrasvelden. Van aantasting van areaal van habitattype H1130 met een bijzondere kwaliteiten is dus geen sprake.

Beoordeling:

Het broedeiland zal als instandhoudingsmaatregel worden opgenomen in het beheerplan voor Natura 2000-gebied Waddenzee. Het broedeiland is nodig voor duurzaam behoud van de sternkolonies in het Eems-Dollard gebied en daarmee voor realisatie van de instandhoudingsdoelen voor noordse stern en visdief. Daarnaast zouden ook andere soorten zoals kluut en bontbekplevier op het eiland

kunnen broeden. De strandjes in de oksels van de strekdammen kunnen ook een positieve bijdrage leveren aan het realiseren van het instandhoudingsdoel voor de bontbekplevier.

Het areaalverlies is gering in verhouding tot de totale oppervlakte van Habitatrictlijngebied Eems-Dollard van 15.326 ha. De droogvallende platen in het estuarium staan dagelijks onder invloed van golven en stroming, erosie en sedimentatie. Hierdoor kan de omvang van de platen van jaar tot jaar verschillen. Het areaalverlies is zodanig gering dat mede in relatie tot de natuurlijke dynamiek in oppervlakte dit effect als niet significant wordt beschouwd. Het areaalverlies leidt ook niet tot aantasting van de functionaliteit of samenhang van het habitatype.

Voor habitatsoorten (vissen, zeezoogdieren) geldt dat geen significante afname van leefgebied zal plaatsvinden. Het areaalverlies van enkele ha's wadplaten betekent verlies van areaal potentieel foerageergebied voor vogels.

Voorop moet worden gesteld dat geen sprake is van aantasting van foerageergebied van bijzondere kwaliteit, omdat locaties met mosselbanken en zeegras worden ontzien. De Bocht van Watum is verder vooral van belang voor eendensoorten; steltlopers komen in relatief lage aantallen voor. De eendensoorten hebben een brede voedselkeuze en foerageren op wadplaten en in ondiep water. Het verlies van enkele ha's potentieel foerageergebied zal geen gevolgen hebben voor de geschiktheid en draagkracht van de Bocht van Watum voor deze soorten. Er is geen sprake van een negatief effect op de instandhoudingsdoelen.

Daarnaast is sprake van een toename van areaal geschikt foerageergebied in de orde grootte van 25 ha als gevolg van de inrichting van het slibvanggebied. Hier zal op de korte tot middellange termijn sprake zijn van een aan wadplaten vergelijkbaar biotoop, dat onder invloed zal staan van het getij.

Conclusie:

Aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura-2000 gebieden en daarmee van een significant effect op het instandhoudingsdoel kan worden uitgesloten.

10.2 Verstoring door geluid en visuele verstoring

Met name de aanleg van het broedeiland kan leiden tot een tijdelijke verstoring van het leefgebied van kwalificerende vogels en habitatsoorten. Verstoring van soorten heeft geen directe invloed op de fysieke kenmerken van een gebied; een verstoring betreft soorten en is vaak in de tijd beperkt (lawaaï, lichtbronnen).

Belangrijke parameters zijn intensiteit, de duur en de frequentie van verstoringen. Om significant te zijn moet een verstoring de staat van instandhouding van een soort beïnvloeden. Een significante verstoring treedt op wanneer uit populatie dynamische gegevens betreffende die soort in dat gebied blijkt dat de soort het gevaar loopt, in vergelijking met de begintoestand, niet langer een levensvatbare component van de natuurlijke habitat te zullen blijven.

Beoordeling:

A. Verstoring van vogels

De aanleg van het broedeiland loopt mogelijk niet gelijk met de fasering van de dijkversterking. De aanlegwerkzaamheden zullen plaatsvinden rond de periode september-november 2016 en zullen ongeveer 6 weken in beslag nemen. Daarmee is sprake van een relatief kortdurende verstoring. Naast de werkzaamheden ter plekke is sprake van scheepvaartverkeer door aanvoer van het materiaal dat vrijkomt bij de vaargeulverruiming.

Gezien de gefaseerde werkwijze van de overige werkzaamheden in het buitendijkse deel en op de kruin in de voor de niet-broedvogels relevante periodes wordt verwacht dat er voldoende uitwijkmogelijkheden blijven voor vogels. Van significante verstoring zal geen sprake zijn. Na realisatie kan het broedeiland zelf als hoogwatervluchtplaats voor niet-vogels gaan dienen (met name voor steltlopers) en zo een extra uitwijkplaats zijn.

De tijdelijke verstoring zal, gezien de feiten en omstandigheden, met zekerheid niet leiden tot significant negatieve effecten.

B. Verstoring van zeehonden

In de PB is aangegeven dat op de nabijgelegen Hond sprake is van een zeehondenligplaats die jaarrond wordt gebruikt. Deze is met name van belang in de zoogperiode. Daarnaast wordt de plaat door grotere aantallen zeehonden gebruik in de verharingsperiode.

Verder is aangegeven dat niet uitgesloten is dat vaarbewegingen in de Bocht van Watum zouden kunnen leiden tot verstoring. Dit is uiteraard wel afhankelijk van het moment van varen; indien dit tijdens hoogwater gebeurt, zal geen verstoring van rustende zeehonden optreden. Daarnaast is het niet onwaarschijnlijk dat de zeehonden deze verstoring zullen tolereren, omdat zij reeds gewend zijn aan het scheepvaartverkeer dat aan de oostzijde van de ligplaats door het Oostfriesche Gaatje vaart.

In de PB wordt uitgegaan van een worst-case scenario, waarbij er een wezenlijke verstoring van de zeehonden optreedt gedurende de periode van aanleg.

Uit deze beoordeling blijkt dat, de korte duur en het feit dat geen sprake is van de zoogperiode of de verharingsperiode van de zeehond, waarin de zeehond extra gevoelig is voor verstoring, geen sprake zal zijn van een mogelijke significante verstoring. Na afronding van de werkzaamheden zullen de zeehonden terugkeren naar de Hond. Mede gezien de gunstige staat van instandhouding en de positieve trend van de soort is er geen sprake van een significant effect op de instandhoudingsdoelstelling van de soort tengevolge van deze - tijdelijke - verstoring.

Conclusie:

Wij zijn van mening dat op basis van de objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat het project broedeiland kan leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van de beoordeelde Natura-2000 gebieden.

10.3 Hydromorfologische effecten

Hydromorfologie is de interactie van water, land, planten en dieren. Door eb en vloed kunnen planten zich vestigen en kan zand verstuiven. Door planten versterkte zand- en slibbanken verandert de eb- en vloedstroom van richting, slijten geulen uit en verplaatst zand en slib. Dieren en vissen gebruiken zand- en slibplaten en verschillende vegetatietypen om te foerageren en als schuilplaats. (Handboek hydromorfologie, RWS WD rapport 2007/006). Door veranderingen in de inrichting kunnen effecten ontstaan op instandhoudingsdoelstellingen.

Beoordeling

Arcadis (2015) heeft onderzocht wat de effecten zijn van de onderdelen van het Rijke Dijk concept op de hydromorfologie van de Bocht van Watum en het estuarium als geheel. Daarbij is geconstateerd dat het broedeiland, onder extreme condities, een afschermd werking voor golven heeft.

De Rijke Dijk maatregelen hebben echter geen effecten op het functioneren van de Bocht van Watum als getijdegeul; niet in positieve zin, maar ook niet in negatieve zin. De Rijke Dijk maatregelen leiden zeer lokaal tot veranderingen in de hydromorfologie maar hebben geen invloed op de huidige dynamiek van de Bocht van Watum of de grootschalige morfologie van het estuarium (Arcadis, 2015). De lokale veranderingen in de bodemschuifspanning en stroomsnelheden zijn niet zo groot dat er effecten op bodemfauna te verwachten zijn. Er zullen als gevolg van de Rijke Dijk maatregelen geen veranderingen optreden in de biomassa of dichtheden van bodemfauna (Arcadis, 2015).

Conclusie:

Wij zijn van mening dat op basis van de objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat het project broedeiland kan leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van de beoordeelde Natura-2000 gebieden.

10.4 Vertroebeling

Tijdens aanleg van het broedeiland voor sterns kan er vertroebeling optreden door het storten van materiaal en het beroeren van de bodem. Bij de aanleg van het vogelbroedeiland zal een grote hoeveelheid materiaal worden aangebracht, of gestort. Het is in dit stadium niet duidelijk welk materiaal hiervoor zal worden gebruikt. Mogelijk wordt gekozen voor keileem, klei of slib. Deze kennen alle drie een hoge slibfractie, waardoor er bij het verspreiden of het storten van dit materiaal

vertroebeling kan optreden. Vermoedelijk wordt gekozen voor keileem, omdat dit steviger is en minder erosiegevoelig.

Beoordeling

In de PB is het mogelijk effect van vertroebeling beschreven. De vertroebeling die kan optreden tijdens aanleg van het broedeiland is niet te vergelijken met de vertroebeling die optreedt tijdens het verspreiden van baggerslib. Bij het verspreiden van bagger wordt in één keer een grote hoeveelheid materiaal op de bodem gestort, op een plek waar sterke stroming staat, zodat het materiaal snel wordt opgenomen in het systeem. Bij de aanleg van het broedeiland is het de bedoeling dat het materiaal op de plek waar het wordt aangebracht blijft liggen en zich niet verder verspreid. Het materiaal wordt ook niet ineens gestort. De vertroebeling zal hierdoor naar verwachting beperkt blijven tot de directe omgeving van het broedeiland. Vanwege de verwachte beperkte invloedssfeer en de korte duur van de werkzaamheden (35 tot maximaal 50 dagen) worden geen significante effecten op nabijgelegen mosselbanken en zeegrasvelden of de primaire productie verwacht. Vanwege de beperkte invloedssfeer zullen zich ook geen negatieve effecten op de foerageefficiency van vissen, zeezoogdieren en vogels voordoen. Van barrièrewerking zal geen sprake zijn.

Conclusie:

Wij zijn van mening dat op basis van de objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat het project broedeiland kan leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van de beoordeelde Natura-2000 gebieden.

10.5 Stikstofdepositie

Nederlandse Natura 2000-gebieden

Veel Nederlandse Natura 2000-gebieden zijn gevoelig voor een te hoge stikstofdepositie. Stikstof werkt verzurend en vermestend en leidt daarmee tot negatieve effecten op gevoelige natuur. In Nederland is sprake van een hoge emissie en depositie van stikstof en daardoor worden in veel Natura 2000-gebieden de kritische depositiewaarden (KDW's) overschreden. Vanwege de stikstofproblematiek en jurisprudentie van de Raad van State was daardoor vergunningverlening voor stikstofemitterende activiteiten vastgelopen.

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is het antwoord op de vastgelopen vergunningverlening. De PAS steunt op twee pijlers om de doelen van Natura 2000 zeker te stellen: daling van stikstofdepositie en ecologische herstelmaatregelen. Een deel van de daling mag worden gebruikt voor nieuwe economische activiteiten.

Voor de PAS is een speciaal rekenprogramma ontwikkeld waarmee de stikstofdepositie kan worden berekend. Dit rekenprogramma, AERIUS calculator, is voor iedereen toegankelijk.

Voor de dijkprojecten is een stikstofdepositieberekening uitgevoerd waaruit is gebleken dat de stikstofdepositie ten gevolge van het gehele dijkversterkingsproject dusdanig beperkt van omvang is dat onder de drempelwaarde van 0.05 mol/ha/j gebleven wordt.

Duitse Natura 2000-gebieden

Ook veel Duitse Natura 2000-gebieden zijn gevoelig voor een te hoge stikstofdepositie. Voor de Duitse Natura 2000-gebieden is de PAS niet van toepassing. Er moet worden getoetst aan het Duitse afwegingskader. In het Programma Aanpak Stikstof is het volgende toetsingskader opgenomen, gebaseerd op een uitspraak van het Bundesverwaltungsgericht (de Duitse Raad van State) (BVerwG 9 A 5.08, 14 april 2010) en is in de PB helder omschreven.

Uit de toetsing in de PB blijkt dat de stikstofdepositie in de Duitse Natura 2000-gebieden veel lager is dan de laagste in Duitsland gehanteerde grenswaarde voor stikstofdepositie van 7,14 mol N/ha/j.

Beoordeling

Uit de berekening blijkt verder dat in de directe omgeving van werkgebied sprake is van een aanzienlijke depositiebijdrage. Binnen het Habitatrichtlijngebied Eems-Dollard is echter geen sprake van overschrijding van de KDW's van de aanwezige sub-habitats (slik- en zandplaten, permanent overstroomde zandbanken, zilte pionierbegroeiingen, slijkgrasvelden en schorren en zilte graslanden); de heersende achtergronddepositie blijft ruimschoots onder deze KDW's. Uit de voorlopige

berekening blijkt dat dit niet anders wordt door de bijdrage van de dijkversterking. Hierdoor kan op voorhand worden uitgesloten dat het project de kwaliteit van natuurlijke habitats kan verslechteren.

Conclusie:

Wij zijn van mening dat op basis van de objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat het project broedeiland kan leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van de beoordeelde Natura-2000 gebieden.

10.6 Cumulatieve beoordeling van effecten

Op basis van artikel 19f van de Nb-wet 1998 dient bij vergunningverlening voor nieuwe projecten of andere handelingen een beoordeling plaats te vinden van de cumulatieve effecten indien deze projecten of handelingen, afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of handelingen, significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied.

In de PB zijn in hoofdstuk 7 de effecten van aanleg en in gebruik hebben van het broedeiland in onderlinge samenhang met de overige dijkversterkingsprojecten beoordeeld. In die beoordeling is ook nader beschouwd of sprake zou kunnen zijn van cumulerende negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. De conclusie is dat ook in onderlinge samenhang bezien de voorgenomen projecten niet kunnen leiden tot een mogelijk significant negatief effect. Wij sluiten ons bij deze beoordeling aan.

Conclusie:

Wij zijn van mening dat op basis van de objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat het project broedeiland kan leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van de beoordeelde Natura-2000 gebieden.

10.7 Kwalitatieve effecten (verbetering/verslechtering)

In het Aanwijzingsbesluit Waddenzee zijn ook een aantal algemene instandhoudingsdoelstellingen opgenomen waaruit het belang van samenhang binnen het netwerk Natura2000 blijkt. Die samenhang is van belang voor zowel het behoud van soorten als habitattypes in het licht van het bereiken van een gunstige staat van instandhouding, waartoe de Habitatrichtlijn de Lid-Staten verplicht. Op p. 19./20 van het Aanwijzingsbesluit is de navolgende opsomming van algemene instandhoudingsdoelstellingen opgenomen:

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijke niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Beoordeling

De vraag kan worden gesteld in hoeverre dit project broedeiland bijdraagt aan deze algemene instandhoudingsdoelstellingen. Daartoe is in de PB in beeld gebracht wat de positieve effecten van de aanleg en het gebruik van het broedeiland zullen zijn voor soorten waarvoor een instandhoudingsdoelstelling geldt in het licht van de algemene tendens van ontwikkeling van de beschermde natuurwaarden.

In de PB wordt geconstateerd dat in zowel de Eemshaven als de haven van Delfzijl kolonies van visdief en noordse sterns aanwezig zijn. In het concept ontwerp beheerplan voor Natura 2000-gebied

Waddenzee staat de volgende opgave voor behoud en versterking van deze kolonies geformuleerd: "Tijdens de planperiode wordt geïnvesteerd in de inrichting en beheer van veilige broedvoorzieningen bij de Schermdijk en/of bij Oterdum, alsmede nabij de Eemshaven. Het uitgangspunt is een definitieve duurzame oplossing voor een of meer geschikte broedlocaties in dit gebied, ook op langere termijn." In het definitieve Natura 2000 beheerplan voor de Waddenzee is het broedeiland als instandhoudingsmaatregel voor beide soorten opgenomen.

Voorals sinds 2011 is de Eemshaven belangrijk geworden als broedkolonie voor visdieven en noordse sterns. De laatste jaren broedden 170-375 paar visdieven en 65-205 paar noordse sterns in drie kolonies in de Eemshaven. Naast de sterns broeden ook grote aantallen kokmeeuwen in de Eemshaven; in 2014 ruim 900 paar. Voor zowel de visdief als de noordse stern herbergt de Eemshaven na Griend de grootste kolonie in de Waddenzee. Gemiddeld broedde de laatste jaren ca. 14-20% van de Nederlandse noordse sterns in de Eemshaven en 7-15% van de visdieven in de Waddenzee (Brenninkmeijer & Klop, 2015)

Op Griend, de grootste kolonie in de Waddenzee, was het broedsucces van noordse sterns en visdieven de afgelopen jaren erg laag, slechts weinig kuikens werden groot (Brenninkmeijer, 2015; geciteerd in Brenninkmeijer & Klop, 2015). De Eemshaven is een van de weinige Nederlandse kolonies met een goed broedsucces voor beide soorten (0,5-1,0 de laatste jaren). Bij een dergelijk hoog broedsucces fungeert de kolonie als 'bron'-populatie ('source'): deze kolonie produceert genoeg nakomelingen om de lokale populaties van beide soorten op langere termijn in stand te houden. Door de aanhoudende lage broedsuccessen op Griend is de grootste kolonie van Nederland de laatste jaren verworden tot een 'put'-populatie ('sink'); Griend is daardoor de laatste jaren van minder belang voor het op peil houden van de Nederlandse populaties. De kolonies in de Eemshaven zijn derhalve van groot belang voor noordse stern en visdief in de Waddenzee (Brenninkmeijer & Klop, 2015). Daardoor is het ook van groot belang dat er een duurzame oplossing komt voor het behoud en het versterken van de kolonies, ook in het licht van het behalen van de instandhoudingsdoelen voor deze soorten. Het broedeiland voorziet hierin.

Conclusie:

Wij zijn van mening dat op basis van de objectieve gegevens het project broedeiland een positieve bijdrage levert aan de biologische diversiteit en het nastreven van het behoud of herstel van kwalificerende soorten in een gunstige staat van instandhouding van het Natura 2000 gebied Waddenzee en daarmee aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

11. Effecten op kenmerkende waarden natuurmonument

De aanwezigheid van voertuigen en werktuigen op de dijk en schepen in de Bocht van Watum, alsmede de geluidsproductie tijdens de werkzaamheden en vaarbewegingen zouden kunnen leiden tot aantasting van de landschappelijke waarden en de kenmerkende rust van het gebied. Ook de aanwezigheid van het broedeiland is een verandering in het landschap.

Beoordeling:

De PB stelt hierover dat deze werkzaamheden en vaarbewegingen normaal gesproken niet op deze locatie plaatsvinden. Ook heerst er, buiten de Eemshaven en Delfzijl, rust langs dit dijktraject. De geluidsproductie en fysieke aanwezigheid van werktuigen en schepen e.d. zal dan ook een zekere aantasting van de landschappelijke waarden en de rust van dit gebied inhouden. Wat betreft de visuele verstoring gaat het alleen om de elementen die waarneembaar zijn vanuit het waddengebied, welke dus op de buitenzijde van de dijk of buitendijks aanwezig zijn. Deze effecten zijn in ruimte en tijd beperkt.

Het broedeiland wordt vooruitlopend op de dijkversterking gerealiseerd. De werkzaamheden vinden plaats tussen september-november 2016. Ook voor het broedeiland gaat het dus om een tijdelijk effect. De aanwezigheid van het broedeiland zelf wordt ingepast qua vormgeving en materiaalgebruik aan het landschap. Aantasting van de weidsheid en de rust en ruimte van het natuurmonument vindt derhalve niet plaats.

Conclusie:

Van een wezenlijke aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het natuurmonument is geen sprake.

12. Nadere onderzoeken

Wij zijn van mening dat de aanvraag voldoende informatie bevat om op alle te beoordelen effecten en waarden een afgewogen beslissing te kunnen nemen. Verdere onderzoeken zijn ons inziens dan ook niet nodig.

13. Eindconclusie

Uit de bij de aanvraag gevoegde PB en onderliggende documenten, alsmede de overwegingen bij dit besluit volgt dat, rekening houdend met de relevante aanwijzingsgrondslagen en instandhoudingdoelstellingen, er geen aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden of de wezenlijke kenmerken en waarden van natuurmonumenten zullen plaatsvinden. Wij zijn daarom van mening dat de gevraagde vergunning kan worden verleend, onder het stellen van nadere voorschriften en beperkingen.